

TRI STOTINE GODINA OD PRVIH TISKANIH ZAPISA O IVANU PAŠTRIĆU

Ivan GOLUB

Prvi zapisi o Ivanu Paštriću (1636–1708), filologu, teologu i književniku nastali su upravo pred tri stotine godina, za života samog Paštrića.¹ Potekli su iz pera dvojice hebrejista: Giulija Bartoloccija i Giulija Morosinija. Oba govore o Paštrićevu znanstvu u stvarima koje se tiču hebrejskog jezika i hebrejske književnosti. Budući da se radi o zapisima suvremenika, oni nam pružaju ne samo obavještenje nego i svjedočanstvo o Ivanu Paštriću.

Giulio Bartolucci, profesor hebrejskog jezika, „scriptor hebraicus” u Vatikanskoj apostolskoj biblioteci, u svojem djelu *Bibliotheca Magna Rabbinica de scriptoribus, et de scriptis hebraicis ordine alphabetico hebraice et latine digestis*, koje predstavlja prvu bibliografiju postbiblijske hebrejistike, u III svesku, objavljenom u Rimu 1683. godine, govoreći o znalcima hebrejskoga u suvremenom Rimu kaže da ih ima podosta: „Među njima”, veli doslovce, „prvo mjesto zauzima, smatram, prejasni muž, prečasní gospodin Ivan Paštrić, doktor svete teologije, profesor polemičke teologije u Zavodu za širenje vjere, veoma vješt hebrejskom jeziku, i vrlo vičan tumačenju Talmuda, po nalogu prečasnog oca magistra svete Apostolske palače cenzor ovog mojeg djela *Bibliotheca Magna Rabbinica* (str. 750).

Doista, to što Bartolucci veli o Paštrićevu poznavanju hebrejskog jezika i poletu u učenju Talmuda potvrđuje se i time što je crkvena cenzura tako znamenito djelo kao *Bibliotheca Magna Rabbinica*, toliko znamenitog učenjaka kao što je bio Giulio Bartolucci, povjerila upravo Ivanu Paštriću. Paštrić, međutim, nije prisutan u Bartoloccijevu djelu samo ovim zapisom i svojom recenzijom (koja je u cjelini tiskana) nego i svojim ekspertizama koje se tiču pojedinih bibliografskih jedinica što ih donosi Bartolucci. Paštrić je, spomenimo, naslijedio Bartoloccija kao „scriptor hebraicus” u Vatikanskoj apostolskoj biblioteci.

¹ Biobibliografski selektivni pregled o Ivanu Paštriću nalazi se u: Ivan GOLUB, *Ivan Paštrić, znanstevnik i književnik (1636–1708)*, Filologija JAZU, br. 9, Zagreb 1979, str. 85–89; Ivan GOLUB, *L'Arcade Giovanni Pastrizio – Ivan Paštrić (1636–1708)*, Arcadia, Accademia Letteraria Italiana, Atti e memorie, Serie 3 – Volumen VII – Fascicolo 1, Roma 1977, str. 85–98.

Iste, 1683. godine Giulio Morosini, „scriptor hebraicus” u Vatikanskoj apostolskoj biblioteci i profesor hebrejskog jezika na Zavodu za širenje vjere govori o Ivanu Paštriću u svojem djelu:

Via della fede mostrata à gli Ebrei da Giulio Morosini Venetiano Scrittore della Biblioteca Vaticana nella Lingua Ebraica, e Lettor della medesima nel Collegio de Propaganda Fide. Divisa in tre parti. Nella Prima si proua, che non deouono osseruare la Legge Mosaica, mà quella di Christo, i di cui misterij si stabiliscono. Nella Seconda si mostrano tutte le cerimonie, e riti loro dal nascer fin al morire, per tutto il calendario, e per quel tutto che pretendono d'osseruare, e si fà veder che son piene di superstitione, e di trasgressione. Nella Terza si palesa, che nè meno osseruano i precetti del Decalogo. Opera non meno curiosa che utile, principalmente per chi conuersa, ò tratta con gli Ebrei, ò predica loro. In Roma nell'Anno MDCLXXXIII.

U prvom dijelu, u riječi čitaocu, Morosini veli da će čitalac naići na češće navode iz djela *Bibliotheca Magna Rabbinica*, Giulija Bartoloccija, no, veli, da ne može izostaviti ni zahvalan spomen dvojice koji su doprinijeli poboljšanju knjige, od kojih je prvi Andrea Peschiulli: „Drugi je gospodin, gosp. Ivan Paštrić, profesor dogmatske teologije na Zavodu za širenje vjere, koji je pomogao završnom dodatku ili, bolje rečeno, u znatnom proširku što sam ga ja dodao svojoj knjizi nakon raznih njegovih odobrenja. Bio je uvijek tako dobar da je kroz šest neprekidnih godina ne samo slušao što sam dotičnoga dana sastavljao nego mi je često davao savjeta plemenitom obrazovanošću u stvari o kojoj se radilo: posuđivao mi je još različite knjige, iz kojih sam se mogao obilno podučiti. No, priznajem da su me mnogo više nego čitanje tih knjiga obogaćivali učeni govori njegovih usta. A nije ni čudo, jer on je, kako sam rekao drugom zgodom, i kako govore naobraženi ljudi Rima, vrlo vješt svakoj znanosti, vlada s više jezika: talijanskim, ilirskim, latinskim, grčkim, hebrejskim i drugima, i osim toga, a što treba najvećma cijeliti, revnitelj je štovanja i čašćenja Boga, i dosljedno veličine Crkve, i nije čudo da mu se svidjelo biti susretljiv prema meni kako sam spomenuo. I zacijelo, kao što bih bio loše učinio da se nisam okoristio njegovim dragocjenim napomenama, tako bih bio krajnje nezahvalan kad bih htio to prešutjeti, i kad ne bih molio nebo da mu udijeli nagradu koju zaslužuje jedno tako veliko dobročinstvo.”

U drugom dijelu svog djela (na str. 153–154) Morosini upućuje na Paštrićevu *Raspravu o šekelima i novcima hebrejskim* (Trattato de' Sicli e delle monete Ebraiche) koju da će donijeti na kraju djela.

Morosini nije jedini koji je okusio plemenitost i koristio obrazovanje Ivana Paštrića. Predmnijevam da je obinna korespondencija koju je Paštrić živo vodio s brojnim i znamenitim osobama bila, posve u duhu vremena, nadomjestak onog što su danas časopisi te da je preko pisama Paštrić mnogima podao mnogo iz riznice svojeg uma i srca.² U radosnoj nadi da će nas moji učenici uskoro obogatiti popisom Paštrićeve korespondencije predmnijevam da će se po tom putokazu moći prepoznavati kod Paštrićevih naslovnika ma što mu, poput Morosinija, duguju.

² Ivan GOLUB, *Pisma Ivana Paštrića Guillaumeu Bonjouru iz područja epigrafike i orijentalistike sačuvana u „Biblioteca Angelica” u Rimu*, Filologija JAZU, br. 10, Zagreb 1982, str. 137–140; Ivan GOLUB, *Rukopisna ostavština Ivana Paštrića u Vatikanskoj knjižnici (Fondo Borgiano Latino)*, Arhivski Vjesnik XI–XII (1968–1969), 411–415.